

Bemærkninger til udpegning af beskyttede havområder med blødbundshabitater

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 15. maj 2013

Jørgen L.S. Hansen, Karsten Dahl & Alf Josefson

Institut for Bioscience

Rekvirent:
Naturstyrelsen
Antal sider: 3

Faglig kommentering:
Peter Henriksen
Kvalitetssikring, centret:
Poul Nordemann Jensen

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tel.: +45 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

Den dybde bløde havbund rummer en meget stor del af den samlede marine biodiversitet i Danmark. Men, denne habitat har ikke tidligere været omfattet af nogen egentlig beskyttelse, og næsten 100 % af arealet har igennem størstedelen af det forrige århundrede været udsat for bundslæbende fiskeredskeer og andre menneskeskabte presfaktorer. I nutiden findes der ikke velegnede referenceområder for de oprindelige biologiske samfund tilknyttet denne habitattype og den eneste dokumentation, der findes, er C G J Petersens kortlægning fra begyndelsen af det 20 århundrede. Dette er naturligvis forhold der besværliggør en optimal udpegning af områder og prioritering mellem områder. Da der er stærke interessekonflikter omkring blødbundshabitaten, som rummer det kommercielt vigtige jomfruhummerfiskeri, er det vigtigt, at alt tilgængeligt materiale og viden om de biologiske samfund på blødbunden inddrages i vurderingen.

- Der savnes en mere præcis afgrænsning af begrebet blødbund. I forhold til det biologiske indhold finder DCE, at definitionen er bredere end den, der fremgår af Naturstyrelsens kort, som synes at være begrænset til den del af havbunden, som består af blødt mudder og meget finkornet sediment. Begrebet blødbund anvendes almindeligvis om finkornede sedimenter generelt herunder sandede og siltede sedimenter. I forbindelse med bundfaunaovervågningen anvendes den praktiske definition af blødbund som de områder, hvor infaunaen er dominerende, og hvor det er muligt at tage kvantitative prøver med prøvetagningsudstyr såsom HAPS og Van Veen grab. Disse definitioner vil øge arealet af den blødbund betragteligt i forhold til de arealangivelser, der fremgår af Naturstyrelsens notat. Det er især områder i det vestlige Kattegat på 10-20 m som ikke er medtaget og områder i det Sydvestlige Kattegat på større dybder end 20 m. De områder, der "mangler", omfatter bl.a. en position, hvor C. G. J. Petersen tog blødbundprøver, og hvor der stadig tages blødbundsprøver i forbindelse med bundfaunaovervågningen. Udbredelsen af Jomfruhummerfiskeriet tyder også på en større udstrækning af blødbundshabitaten, end det fremgår af Naturstyrelsens habitatkort. Jomfruhummerfiskeriet er fokuseret på netop den type habitat, som ønskes beskyttet og det befiskede areal vil være en anvendelig proxy for udbredelsen af blødbundshabitaten. Det er således DCE's opfattelse, at habitatens areal er væsentligt større end angivet i Naturstyrelsens notat. Det samlede areal af blødbundshabitaten i Kattegat afhænger af hvilken definition der anvendes, og det vil have indflydelse på, hvor stor en procentandelen af habitatens areal beskyttes af Naturstyrelsens forslag.
- DCE efterlyser, at data for blødbundsfaunaen indsamlet i forbindelse med de sidste årtiers overvågningsprogrammer, samt data indsamlet i forbindelse med BALANCE-projektet i højere grad inddrages i udredningsarbejdet. Dette materiale dokumenterer i høj grad både den tidlige og rumlige variation i biodiversiteten samt observationer af de nøgleorganismer, som er i fokus som udpegningsgrundlag.
- DCE er enig i, at de forekomster, der er af hestemuslinger, havsvampe, haploos og søfjer, er vigtige nøgleorganismer som bør være en del af udpegningsgrundlaget, og at de nuværende forekomster beskyttes. Forekomst af kammuslingen kunne også være et eksempel på en art med særlig fokus. I relation til NOVANA overvågningsprogrammet er der i forbindelse med stenrevovervågningen blevet observeret store fuldvoksne eksemplarer af kammuslingen, *Pecten maximus*. Muslingerne findes på den bløde bund (sandbund) tæt op af de stejle stenrev. De markante rev

med meget store sten beskytter sandsynligvis muslingerne og anden benthos mod trawlfiskeri i området. Som Naturstyrelsen påpeger i beskrivelsen af udpegningsgrundlaget, så har alle disse organismer sandsynligvis været væsentligt mere udbredte på CGJ Petersen tid. Det betyder at den nuværende populationsudbredelse evt. forekommer i randområderne af den naturlige/oprindelige udbredelse. Det er formodentligt i de områder, der ikke trawles så intensivt, at de pågældende populationer har "overlevet". Men det betyder også, at den nuværende udbredelse af disse arter repræsenterer en lidt anden type habitat end den oprindelige, og resten bundfaunasamfundet er sandsynligvis også lidt anderledes. DCE finder, at beskyttelsen af de nævnte organismer også bør omfatte dele af deres oprindelige udbredelsesområde. Organismernes habitat-skabende og beskyttelse af deres oprindelige udbredelsesområder vil medvirke til genopretning af blødbundshabitaten. Herudover skal der tages hensyn til, at det samlede beskyttede areal er stort nok til at der kan opretholdes levedygtige bestande i Kattegat.

- DCE finder det vigtigt at fokusere på de ovennævnte organismer, men beskyttelsen bør tillige målrettes mod biodiversiteten af den bløde bund generelt og områderne bør placeres optimalt i forhold til fordelingen af biodiversiteten af blødbundens invertebratfauna. Placeringen af de kommende beskyttede områder bør i særlig grad tage hensyn til konnektivitet og spredning af bunddyrenes larveplankton. En stor gruppe af bunddyr har planktoniske larver. Dvs. at de spredes frit med havstrømmene og det generelle mønster for havstrømmene har derfor betydning for hvor rekrutteringen af nye individer sker og for fordelingen af biodiversitet generelt i de indre danske farvande (Josefson & Hansen 2004; Hansen m.fl. 2012; Josefson & Göke 2013). Det betyder, at der er nogle områder, der kan være særligt vigtige for opretholdelsen af biodiversiteten i andre områder. Det formodes, at der er områder i det centrale Kattegat, som spiller en særlig rolle for opretholdelsen af biodiversiteten af blødbundsfaunaen i kystnære områder og fjorde, der vender ud til Kattegat. Dermed forventes beskyttelsen af disse områder at have en gavnlig effekt på biodiversiteten ikke bare i Kattegat, men i de indre danske farvande generelt. Herudover vil sikringen af en sådan "artspulje" medvirke til hurtigere kolonisation af nye bundfaunasamfund efter f.eks. iltsvindshændelser. Foreløbige studier peger på at det sydlige Kattegat (de dybe områder syd for Anholt) har en større betydning som donorområde end de mere nordlige forslag til områdebeskyttelse. Tilsvarende vil de lavere dele af det vestlige Kattegat "Jyllandshelfen" (10-20m) have betydning som donorområde for de samfund der er tilknyttet lavere vanddybder og mere sandede sedimenter.

DCE forslår således, at hensynet til bundfaunaens biodiversitet generelt integreres i forslaget, at blødbundshabitatens potentielle udbredelse revideres i notatet og at der etableres et større sammenhængende beskyttet område i det sydlige Kattegat.